

Inaugurasjonstale 22. juni påtroppende rektor Svein Stølen

Kjære Stortingspresident, statssekretær, rektor, familie, kollegaer, studenter, venner av Universitetet i Oslo

Inger Hagerup skriver om det utålmodige mennesket, som våkner en dag og sier: «Jeg vil». Denne nysgjerrigheten og indre kraften er kanskje menneskets, og menneskehetens største fortrinn.

Vi er mange her i dag som er brennende opptatt av å verne om og dyrke fram denne kraften i samfunnet, i de neste generasjoner og i oss selv. For universitetene er det selvsagt et ansvar å nære undringen og denne «driven» i studentene og i oss selv som forskere og undervisere.

For hva er vi, som samfunn, som universitet uten nysgjerrighet? Hva er vi uten de gode spørsmålene, de vanskelige spørsmålene, og de smertefulle spørsmålene? Og hva er vi som samfunn uten nysgjerrigerer, uten eventyrere og uten dem som setter i gang selv om alle sa det var umulig? Uten dem som utfordrer sannheter, kulturer og ideologier?

Et samfunn som ikke stiller spørsmål, som ikke utfordrer det bestående, er et samfunn i vanskeligheter.

Universitetene skal inspirere og oppfordre til kunnskaps- og sannhetssøken i hele samfunnet. Det er selve kjernen i virksomheten vår.

Jeg har av selvfølgelige grunner tenkt ekstra mye på slike spørsmål det siste året, på universitetets rolle i samfunnet og ikke minst hvilke enorme verdier vi forvalter her på UiO. Det er temmelig overveldende når man tenker etter, og noe vi alle kan være stolte av. For:

Universitetene forvalter store deler av nasjonens kollektive hukommelse og vårt verdigrunnlag. Det er en kunnskaps-bank som har og har hatt skyhøy avkastning langt utenfor landets grenser. Det ene innskuddet

bygger på det forrige, og i all beskjedenhet må vi vel kunne si at universitetet i dag forvalter Norges største og viktigste formue.

Nei, det kan ikke stemme tenker dere kanskje. Det må jo være Statens pensjonsfond Utland som håndterer Norges viktigste formue nå og i framtiden. Men: Verdien av Norges pensjonsfond utland er ingenting sammenlignet med humankapitalen vår, eller nåverdien av fremtidige arbeidsinntekter, om jeg nå for et øyeblikk skulle bruke økonomenes språk.

Derfor er også Universitetets viktigste bidrag til samfunnet studentene vi utdanner. Studenten blir lege, lærer, jurist. Studenten blir tannlegen du desperat trenger når du har tannverk, psykologen som møter deg med varme og kunnskap, økonomen som legger premisser for en skattepolitikk til fellesskapets beste, arkeologen som bevarer fortidens skjøreste gjenstander. Studenten blir yndlingsforfatteren din, næringslivslederen, tech-gründeren og diplomaten som fremforhandler en fredsavtale i Syria.

Og UiO-studenten blir stortingspresident, generalsekretær i NATO, eller kunnskapsminister.

Det er ingen tvil om at UiO skaper samfunnsnytte, og studentene er vårt klart viktigste bidrag.

Vi vil som ledere for et av Europas fremste forskninguniversiteter derfor sette studentene først - sette den forskningsbaserte undervisningen først.

God utdanning handler om å ha gode undervisere, samt dyktige og motiverte studenter. Når Norges beste studenter, legger sine beste år i våre hender fortjener de at vi gir dem det beste vi kan tilby. Studentene skal møtes med kunnskap og respekt og føle seg inkludert i det akademiske fellesskapet ved UiO.

Samtidig skal studentene være bevisst både de muligheter og de forpliktelser som ligger i å ta utdanningen ved et godt internasjonalt og globalt orientert universitet.

Dette må være vår felles kontrakt.

*

Jeg har selv hatt æren av å forelese på grunnkurset for nye kjemistudenter gjennom flere høstsemestre. Og det har vært blant de store gledene i mitt eget liv - en tidlig høstmorgen å møte et stort auditorium fylt med forventningsfulle studenter med stjerner i øya.

Vi vil jobbe for at stjernene forblir i studentenes øyne gjennom hele studiet.

Da må forskning og utdanning veves tettere sammen og berike hverandre i hverdagen. Da får undervisningen økt status og økt kvalitet. Da blir studentene i større grad medprodusenter av kunnskap, deres evne til kritisk tenkning, til å ta i bruk ny kunnskap og nye teknologier, vil øke.

Dagens unge skal anvende sin kunnskap på problemstillinger og i et samfunn som vil være forskjellig fra det vi har i dag. Nye teknologier, nye forretningsmodeller og en verden i rask endring krever kandidater med kritisk sans, som både kan statistikk og språk, som er innovative og som kan koble kunnskap fra mange fagfelt.

Kunnskap på tvers - tverrfaglighet/flerfaglighet vil ikke minst være avgjørende for å løse presserende globale og lokale samfunnsutfordringer.

Skal vi lykkes må vi tenke annerledes enn før. *Vi vil derfor at universitetet bygger sin virksomhet på en bærekraft-plattform.*

På samme måte som mine slektninger på et karrig småbruk i indre Sogn satte sin ære i å gi fra seg et gårdsbruk som var bedre enn det de en gang i tiden overtok, hviler det et lignende ansvar på en hver ny generasjon. Vi må sette vår ære i å tenke mer på kommende generasjoner enn på oss selv, i å overlevere til neste generasjon en jord, et samfunn i bedre stand enn den vi selv overtok. Det gjorde de oppunder breen i Jostedal hvor

utfordringene var langt mer eksistensielle enn vi har i dagens overflodssamfunn - i vår del av verden.

For mine slektninger handlet forvalteransvaret om overlevelse, om beredskap mot fare og uår. Men det handlet også om kjærlighet, selv om det nok sjelden ble uttalt av mine fåmælte slektninger. Det handlet likevel om det tror jeg: Å gjøre det du kunne for at neste generasjon kunne leve et bedre liv enn det du selv hadde gjort.

Når du lever i og av naturen kommer forvalteransvaret nærmere deg, men selv om vi nå lever lenger unna naturen er vi ikke fritatt fra forvalteransvaret. Det fortoner seg bare annerledes.

Hvordan tar vi vare på behovene til mennesker som lever i dag, uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å dekke sine? ...spurte en ikke helt ukjent UiO-utdannet kvinnelig statsminister i 1994.

Så hva betyr en bærekraft-plattform for UiO? Vi starter ikke på bar bakke. Vi har en ambisiøs og grønn plan for bygg og campusutvikling og universitetets investeringer er på god vei over i verdens strengeste fossilfrie fond.

Men bærekraftsideen strekker seg lenger. Det som kjennetegner FNs bærekraftsmål er at de har en helhetlig tilnærming til utvikling. Og det er nettopp en slik fremtidsrettet tilnærming et breddeuniversitet som UiO kan bidra til. Det er en erkjennelse av at et fagområde alene ikke kan løse våre store samfunnsutfordringer.

Derfor er det bra at FNs bærekraftsmål nå danner et bakteppe for globalt samarbeid og politikkutvikling – [vi får satse på at Trump ikke melder USA ut av FN også]. Og det er bra at bærekraftsmålene danner grunnmuren når EUs nye rammeprogram for forskning skal utvikles.

Under paraplyen av bærekraftsmålene ligger alle våre globale samfunnsproblemer. Også utviklingen av et bærekraftig næringsliv. Dette er våre felles utfordringer, og Universitetet har et særlig ansvar for å bidra til å løse disse. Vi vet dessuten at vi må være utålmodige.

Felles utfordringer må løses i fellesskap. Det påtroppende rektoratet har dermed valgt *samspill* som hovedstikkord. Vi skaper mer når vi samarbeider – når ulike mennesker, generasjoner, kompetanser, perspektiver og kulturer møtes. Nysgjerrigheten blomstrer ikke av isolasjon, men i møter mellom ulike mennesker.

UiO ligger i en av de mest kunnskapsintensive regionene i Europa. Vi samarbeider allerede tett med sykehus, næringsliv, skoler, kulturinstitusjoner, offentlige og private aktører. Men samspillet må intensiveres. Ikke bare må vi bringe forskningen ut i samfunnet, vi må også bringe samfunnet inn i forskningen. Kunnskap må deles hurtigere enn før. Da kan vi høste enda større gevinster på tvers av institusjoner, bedrifter, sektorer og landegrenser.

Vi vil at UiO skal forbedre sin evne til samspill **internt og eksternt**.

Slik kan den uavhengige grunnforskningen, som er UiOs fundament, få praktisk anvendelse; slik kan den kritiske tenkningen vi står for fungere som rettesnor i et samfunn med voldsomme endringer; og slik kan vi bidra til å løse samfunnets utfordringer på kort og lang sikt.

For å lykkes kreves det betydelig ressurser i form av fornybar hjernekraft og et fysisk og psykisk arbeidsmiljø hvor nysgjerrigheten får næring og samarbeidet blomstrer.

Det krever en campus som utvikles i et langsiktig perspektiv, som åpnes for omverdenen og blir bedre integrert med byen. Vi må legge til rette for at næringsliv, byliv, studentboliger, studenthus og andre møteplasser kan finne rom mellom undervisning og forskning, slik at det stimuleres til samarbeid, trivsel og utvikling av dynamiske forsknings-, utdannings- og innovasjonsmiljøer.

Det krever at vi gjør mer for å sørge for at studentene fullfører utdanningene de har begynt på og at vi gir de unge forskertalentene alburom, karriereveier - ja kort sagt - muligheter.

*

Universitetet står hele tiden i ulike spenningsfelt. Vi skal jobbe langsiktig, og med tålmodighet, samtidig som kunnskapen må komme til anvendelse nå. Vi skal hegne om den vitenskapelige frihet, men samtidig levere forskning som samfunnet opplever som nyttig. Vi skal jobbe godt internt, men også være utadrettet og åpen for omverden. Vi skal være relevante i dag, men - også i morgen - og om 10 år – 20 år. Derfor må vi også tåle å forbli irrelevante i et samtidsbilde.

I en tid, hvor alt går raskt, skal universitetene også bruke tid til å se nærmere etter. Til å reflektere over konsekvenser på lang sikt, som en motvekt mot kortsiktig gevinst, enkle løsninger og moteriktighet.

Kunsten i akademia og på andre arenaer er å finne denne balansegangen. Det er ikke et enten eller.

Vi ser nå at universitetenes og den vitenskapelige ekspertisens legitimitet utfordres i det offentlige ordskiftet. Mye oppmerksomhet rettes mot deloffentligheter som i liten grad lar seg overrisle av kunnskap fra forskningsrapporter. I en verden der både sannhets- og kunnskapssyn er under press, må universitetene gjøre en samlet og tydelig innsats for å få frem hvordan det forskes, hvorfor, og hva forskning bidrar med.

Kunnskap leder til arbeidsplasser og nye produkter og tjenester - men ikke bare til dette. Kunnskap hjelper oss å forstå sosial og kulturell endring. Og kunnskap bidrar til å skape tillit til offentlige institusjoner og forvaltning.

Denne våren ble Norge kåret til verdens lykkeligste land. «Takk byråkratene for at nordmenn er så lykkelige», skrev Harald Eia på Facebook, med klar referanse til tillittsforskningen til Fukuyama, Rothstein og UiOs egen Johan P. Olsen.

Poenget er at velfungerende institusjoner som møter folk med respekt gjør at vi stoler på hverandre. Hvordan vi organiserer samfunnet har stor betydning for problemløsningsevnen vår, for velferden vår og for

velstanden vår. Samfunnsutfordringene og kollektiv problemløsning er avhengig av at felles beslutninger tuftes på fagkunnskap og forvaltes av pålitelige institusjoner med høy etisk standard.

Og da er vi tilbake til der vi startet, ved universitetets samfunnsnytte.

I over 200 år har studenter og forskere fra Universitetet i Oslo spilt en sentral rolle i norsk historie og samfunnsliv. Ja, så viktig var etableringen av vårt eget universitet at grunnleggingsdatoen 2. september var Norges nasjonaldag fram til vi fikk grunnloven i 1814. Dette minner oss om at universitetet også er en viktig samfunnsaktør, verdibærer og kulturinstitusjon.

Universitetet bidrar til at vi ser oss selv og vår tid i en større sammenheng, i en historie, i en tradisjon. Og i en tid der folk helst retter kameraet mot seg selv, er det kanskje ekstra viktig at universitetet bidrar med å supplere med vidvinkel der selfiene i dag ofte råder.

*

«Langsomt seiler vår jord mot en ukjent havn.» skriver Inger Hagerup»

Og slik er det jo, vi vet ikke hvordan fremtiden vil se ut. Men selv om havnen vi seiler mot er ukjent er det vårt ansvar å gjøre at vi kommer frem i god behold. At farvannet er rolig, at stadig nye mannskaper navigerer godt. Skal vi «skape det godt» som Hagerup skriver, er det ikke tilfeldig hvilke ferdigheter og verdier vi som utdanningsinstitusjon lærer bort.

Og nettopp her vil jeg rette en stor takk til nåværende rektor Ole Petter Ottersen. Dette har du jobbet standhaftig for. Ditt utrettelige forsvar for akademias verdier og våre liberale friheter har vært imponerende og inspirerende.

Du har også hatt store ambisjoner for UiO og virkelig siktet mot stjernene. Du har gitt UiO en mer internasjonal profil. Den internasjonale

ekspertgruppen du inviterte til å analysere UiO har dessuten gitt oss verdifulle innspill utenfra. Vi overtar en godt rustet skute.

Jeg vil også takke deg pro-rector Ragnhild Hennem for ditt engasjement i likestillingsarbeidet og for å ha holdt i det viktige arbeidet med å heve utdanningskvaliteten ved UiO. Og vise-rector Knut Fægri, du har vært et forbilde for hvordan man møter studentene med respekt og med medmenneskelighet.

Jeg skal selvfølgelig ikke lede Universitetet i Oslo alene. Nærmest vil jeg ha prorector Gro Bjørnerud Mo som skal ha et spesielt ansvar for utdanning og læringsmiljø. Viserektor Åse Gornitzka som skal ha et spesielt ansvar for forskning og internasjonalisering, og viserektor Per Morten Sandset som skal ha et spesielt ansvar for forskning og innovasjon.

Jeg vil takke for deres tillit og ser frem til godt samspill; med dere og med hele universitetet. Det er en stor glede å få stå i spissen for et så sterkt team; faglig og menneskelig.

Det er en stor ære å få lede Norges beste universitet. Den fantastiske, og dessverre nylig avdøde, professor Hans Rosling har sagt at «å styre et universitet er som å gjete katter.» Jeg vet ikke jeg Ole Petter, om du vil skrive under på det? Jeg er dog sikker på at vi begge drives av en kjærlighet til - og en fascinasjon for dette viktige, kreative fellesskapet som går under navnet Universitetet i Oslo - dette fellesskapet som betyr så mye for vår samfunns felles fremtid.

Jeg takker for tilliten som er vist meg og mitt team, og vi gleder oss til å ta fatt 1. august.